

Активно учителство: опитът на института „Отворено общество“ от прилагането на иновационен модел за професионално развитие на учителите в България
Teacher Leadership: The Open Society Institute Experience in Implementation of an Innovative Model of Teachers' Professional Development In Bulgaria

АДАПТИРАНЕ НА УЧИТЕЛЯ КЪМ ПЪРВОКЛАСНИЦИТЕ

Славка Борисова

СОУ „Максим Райкович“ – Лясковец

Резюме. Славка Борисова, преподавател в СОУ „Максим Райкович“ – Лясковец, представя откъси от своето портфолио, разработено като част от работата в рамките на клубовете „Активно учителство“ в района на Велико Търново. Представената „винетка“ на учителя описва педагогическите подходи, използвани за идентифициране и удовлетворяване на потребностите на първокласниците: участие на учениците в учебните занятия, насърчаване чрез положителна стимулация и интерактивна работа в класната стая.

Keywords: classroom activities, teachers' behavior, constructivism, students' cognitive development

Неотменна характеристика на човека е стремежът му към усъвършенстване и желание за промяна към по-добро. Независимо от дейността, която упражнява, и начина му на живот това желание е водещо и определя до голяма степен усещането за успех и удовлетворение.

Необходима ли е промяна в ролята на учителя и на процеса на обучение в училище? Отговорът е еднозначен: да, промяна е необходима. Най-малкото, защото училището и обучението са система, която не може да се изолира от процесите, протичащи в обществото през последните години. Навлизането на компютъра и на интернет във всички сфери на обществото поставя учителя в нова роля. Той вече не е предимно източник на информация. Новите условия изискват ново образование и обучение.

Всеки учител осъзнава необходимостта от промяна в системата на образованието. Промяна в учебните програми – огромно количество информация, която не обогатява, а затормозява учениците. Промяна в учебната среда. Промяна във възприемането на ролите учител–родител–ученик. Но най-напред промяната трябва да се извърши в мисленето на нас – учителите.

Нашето поколение и поколенията преди нас са възпитавани строго и авторитарно от учители и родители. Какви са моите спомени от началното училище: тридесет и шест деца, седящи мирно, нямащи право да говорят, да се движат в класната стая, да шумят под страх от дългата показалка на строгата учителка. Как аз, осъзнала властта си като учител и изискваща същия ред и дисциплина

от своите ученици, да се променя? Как да избягам от фронталната форма на работа, в центъра на която съм аз, и от желанието си да контролирам всичко?

Мисля, че първата стъпка е направена.

Започнах учебната 2010 година с първи клас. Бях амбицирана да създам за-дружен и сплотен клас от ученолюбиви и послушни деца. Символ на моя пър-ви клас стана житният клас. „Като зрънца хлебоносни се събрахме в този клас да се учим, да се трудим...”. Очаквах, че налагайки строги правила за работа и поведение в училище, ще постигна добра дисциплина. Спазвайки определена дистанция, ще постигна авторитет. Изисквайки, ще постигна подчинение. Да, ама не! След един доста напрегнат учебен ден осъзнах, че аз говоря в 90% от времето, което прекарвам с учениците си. Все се стремя да им обяснявам, да разяснявам, да разказвам. Разочаровам се, че не всички ме слушат с вни-мание, че някои си говорят, че други не са разбрали това, за което им говоря. Поставих се на тяхно място. Осъзнах, че имам срещу себе си 21 индивидуал-ности и че това, което аз говоря, достига до тях по различен начин. Разбрах, че трябва да се променя. Заех се да намеря информация за иновативни подходи относно организацията на обучението. Научих за съществуването на едно от новите направления в съвременната психология и педагогика – *конструкти-визма*. Според него целта на обучението не е само да се даде на учениците повече информация, а да се подпомогне процесът на когнитивното им раз-витие. Ролите вече не са същите. Учителят не е само говорител и експерт, а е инструктор, учащ. Ученикът не е пасивен слушател, а активен участник, който сам конструира новото познание. Съдържанието на учебния материал не е разпределено по предмети, абстрактно и изчерпателно, а е интегрирано, интердисциплинарно, автентично. Оценяването не е количествено, а диагнос-тично, качествено. Активните участници в процеса на обучение са учениците, а учителят планира дейността и предоставя на учениците средствата, които са им необходими.

Друго иновационно направление е *ученето чрез сътрудничество*. Целта му е да се организира обучението по такъв начин, че процесът на учене да стане социална дейност. При ученето чрез сътрудничество се използват раз-нообразни методи на обучение – метод на проектите, дискусия и др. По този начин учениците, освен че усвояват знания, имат възможност да формират личностни качества като симпатия, самостоятелно мислене, търпение, толе-рантност, готовност за отговорно и подкрепящо поведение. Те подобряват комуникативните си умения, уменията за работа в екип и сътрудничество, организационните си умения и креативност. Иновативните методи, които могат да се прилагат в обучението, са дискусията, социодрамата, методът на проектите... Иновативните методи за оценяване са портфолиото и есето. Всички тези иновации целят да се разчупи модела на традиционната орга-низация на обучението. В крайна сметка учениците от пасивни слушатели,

които възприемат безкритично учебния материал, се превръщат в активни, творчески личности, интерпретиращи необходимата информация.

Желанието ми за промяна и разчупване на познатите модели ме отведе при колегите от проекта „Активно учителство”. Темата, с която се включих, беше „Адаптиране на първокласниците към училище”. Попаднах в креативна среда. Споделянето на проблеми, възникващи всекидневно, и търсенето на начини за тяхното разрешаване стояха в основата на провежданите работни срещи с колегите.

Един от проблемите, по които дискутирахме, беше шумът в класната стая. Тема, която ме вълнува, защото в надвикването с 21 първокласници доста често бях губещата страна. „Откраднах” си „работеща” идея от колежка: когато в стаята стане по-шумно, звънвам с едно малко звънче. Нежното звънкане успокоява децата и привлича вниманието им.

Във връзка с проблема за предизвикателното поведение на учениците реших да отделя един час на класа, в който си говорихме за правилата. Децата споделяха, че в семействата им има правила, които спазват, в детската градина – също. Сами стигнаха до извода, че навсякъде в живота съществуват правила, без които не може. Класът работи в два екипа, които съставиха правила и наказания при нарушението им. Децата бяха горди от гласуваното им доверие. Те сами създадоха правилата и се постараха да ги спазват.

Дискусията с колеги по темата „*Поведението на учителя и връзката му с процесите в класната стая*” провокира желанието ми за промяна в досегашното ми поведение. Реших да изместя фокуса от негативните прояви на децата към положителните. Реплики и забележки като: „Иване, не говори!”, „Стояне, не се върти!”, „Мария, не се старееш!” замених с: „Браво! Николай е седнал правилно и е готов за час!” – всички деца поглеждат Николай и се надпреварват бързо-бързо да застанат като него и да получат похвала, „Марина е написала тази буква много старателно!” – всички се навеждат над тетрадките в старанието си да изпишат хубава буква и да бъдат похвалени. Промяната е осезателна. Стремешт към одобрение и похвала промени атмосферата в класната стая. Най-старателните и активните получават медал, с който се прибират вкъщи. Неопишуема е радостта и гордостта в очите на малките първокласници, които получават този медал. А още по-голяма е гордостта на майките и татковците, бабите и дядовците, когато тяхното дете е награждено в училище.

Заедно създадохме наистина задружен клас, съпреживявайки вълненията и трепетите за празника на мама, празника на буквите, Великден...

Натрупаният опит ме накара да осъзная, че похвалата и поощрението са много по-голям стимул от упрека и наказанието и че авторитарното и доминиращо поведение на учителя не води задължително до уважение и подчинение. В крайна сметка промених темата си от „Адаптиране на първокласниците към училище” на „Адаптиране на учителя към първокласниците”.

От споделеното от родителите и от самите деца разбирам, че децата посещават с желание училище. Дано това желание се запази по-дълго, защото за един учител няма нищо по-хубаво от това, да се оглежда в будните и усмихнати очи на своите ученици.

TEACHER'S ADAPTING TO THE FIRST GRADE STUDENTS

Abstract. Slavka Borissova, teacher in Maxim Raykovich School - Lyaskovets presents excerpts of the portfolio developed as part of her participation of "Active Teachers" Clubs in the region of Veliko Tarnovo. The teacher's vignette describes the pedagogical approaches used to identify and address the first grade students' needs: students' participation, students' encouragement and positive stimulation and interactive work in the classroom.

Slavka Borissova

✉ Maxim Raykovich School
5140 Lyaskovets, Bulgaria
e-mail: glori_lc@abv.bg